

EN GLOBALT RÄTTVIS HÅLLBARHET

2016-03-04

Av: SLU

Idag prisas de svenska städerna för sitt hållbarhetsarbete, med det verkar ofta ske på bekostnad av en ökad miljöpåverkan på andra platser i världen. Istället för att ha ett globalt tänk, isoleras hållbarheten till att vara en lokal angelägenhet. Vilken är logiken bakom den här synen på hållbarhet? Var är strategierna för en globalt rättvis hållbar stadsutveckling?

Den brist på globalt perspektiv som jag tycker präglar mycket av dagens hållbarhetsarbete borde kunna härledas till ett större sammanhang. Den har sitt ursprung i det samhälle vi lever i. I detta samhälle är principer som global konkurrens och ekonomisk tillväxt ledord som hållbarhetsarbetet måste förhålla sig till. Städer som idag går i täten för en hållbar stadsutveckling, arbetar därmed efter en logik som säger att strävan efter hållbarhet är kompatibel med ekonomisk tillväxt.

Utifrån denna dubbla strävan efter hållbarhet och ekonomisk tillväxt formulerar städer idag utvecklingsmål med ord som "hållbar tillväxt" eller "grön tillväxt". Genom gröna innovationer och energibesparande åtgärder ska städernas utsläpp

kunna minska och frigöra utrymme för en ökad produktion och konsumtion – och en fortsatt ekonomisk tillväxt.

Enligt den här logiken kan den svenska hållbarheten bevisas genom att koldioxidutsläppen under senare decennier minskat samtidigt som den ekonomiska tillväxten varit mer eller mindre konstant.

Behovet av ett globalt perspektiv

Sett ur ett globalt perspektiv blir bilden av den svenska hållbarheten däremot en annan. Som vi vet har de senaste decenniernas minskning av Sveriges koldioxidutsläpp till stor del att göra med att den energi- och resursintensiva svenska produktionen flyttats utomlands.

Vad Sveriges påstådda minskade miljöpåverkan inte tar hänsyn till är alltså att de varor och tjänster vi idag konsumerar har sitt ursprung allt längre bortom våra statsgränser. Det vi konsumerar i våra svenska städer har en indirekt miljöpåverkan någon annanstans. Utifrån den här vetenskapen menar jag att dagens strategier för en hållbar stadsutveckling inte räcker till. De tekniska effektiviseringar som det ofta pratas om verkar dessutom lämna ett större utrymme för tid och pengar att spenderas på varor och tjänster, vilket i sin tur leder till en ökad miljöpåverkan. Det talas med andra ord alldeles för lite om vår konsumtion av varor och tjänster.

En stor del av problemet med hur man idag arbetar mot en hållbar stadsutveckling tycks ligga i vår oförmåga eller ovilja att identifiera själva orsaken till problemen. Trots bevisen för att dagens dubbla strävan efter hållbarhet och ekonomisk tillväxt resulterar i ökad resursförbrukning, fortsatt användning av fossila bränslen och en rad negativa sociala konsekvenser, tycks vi fortsätta att behandla symptomen av dessa misslyckanden.

Den hållbara stadsutvecklingen tycks istället vara i behov av andra perspektiv. Det råder idag ingen brist på varken idéer eller verktyg för ett större globalt hänsynstagande i hållbarhetsarbetet. Senare års forskning har tvärt om bidragit till såväl mätmetoder som ekonomiska styrmedel för att bättre kunna ta itu med vår globala miljöpåverkan. Det handlar bland annat om ekologiska fotavtryck, koldioxidfotavtryck, växthusgasfotavtryck, livscykelanalyser eller utökade verktyg för att mäta stadens flöden av energi och material.

Ett konsumtionsbaserat perspektiv

När man mäter miljöpåverkan utgår man vanligtvis ifrån ett produktionsperspektiv. Då handlar det om den påverkan som äger rum inom bestämda geografiska gränser. De verktyg som syftar till att bättre identifiera vår globala miljöpåverkan utgår däremot ifrån ett konsumtionsbaserat perspektiv. Till skillnad från den traditionella produktionsbaserade redovisningen uppmärksammar denna vår totala konsumtion av varor och tjänster, oavsett var i världen denna miljöpåverkan uppstår. Medan det traditionella produktionsperspektivet kan berätta var utsläppen äger rum kan konsumtionsperspektivet berätta varför utsläppen äger rum.

Ett sådant perspektiv utmanar antagandet om att teknologiska effektiviseringar kommer att kunna lösa våra globala miljöproblem. Det betonar istället behovet av att identifiera orsaken till miljöproblemen – den ekonomiska tillväxten, våra ohållbara livsstilar och den växande konsumtionen.

Ett flertal rapporter har under senare år visat på hur ett sådant perspektiv ger oss en annan bild av de svenska städernas miljöpåverkan. En rapport från Stockholm Environment Institute (2012) visar att Sveriges totala utsläpp av växthusgaser sett ur ett konsumtionsperspektiv i själva verket är 90 procent högre än vad den officiella utsläppsstatistiken visar. I städer som Malmö är denna siffra 200 procent högre, i Stockholm mer än 400 procent.

Intresset för användningen av konsumtionsbaserade perspektiv har under senare år vuxit. I Sverige är Naturvårdsverket en viktig förespråkare som finansierar forskningsprojekt för utvecklingen av nya metoder och verktyg på området. Användningen av konsumtionsbaserade perspektiv i städernas hållbarhetsarbete såväl som i internationella förhandlingar har dock fått litet genomslag. Trots att verktyg såväl som utvecklade styrmedel idag finns på plats verkar en brist på handling göra att implementering uteblir.

En globalt rättvis hållbar stadsutveckling

Ett konsumtionsbaserat perspektiv som redogör för de ohållbara processer som resulterar i en ökad global miljöpåverkan skulle kunna bidra till utformningen av verktyg för strukturella förändringar.

Verktyg för förändring skulle förslagsvis kunna utgöras av strategier som rör sig bortom dagens teknologiska effektiviseringar och mot en globalt rättvis hållbar stadsutveckling. I en sådan hållbar stadsutveckling skulle en stads hållbarhet bedömas utifrån hur denna bidrar till en hållbar utveckling, och inte utifrån om staden i sig är hållbar eller inte.

Text: **Tobias Varga**